

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA O'YIN ORQALI TA'LIM BERISH SAMARASI

Javburiyeva Zulfiya Mamadiyorovna

“RICH BABY” Xususiy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori

Axatova Rano Muhamedovna

“RICH BABY” Xususiy maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi

Tilayeva Firusa Fatilloyevna

“RICH BABY” Xususiy maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi

Annotatsiya: Tezida maktabgacha ta'lim tashkilotida o'yin metodidan foydalanish hamda bu usul orqali ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish masalasi chuqur yoritiladi. Tadqiqotda o'yinlar bolaning mustaqil fikrlash, ijtimoiy-sog'lom muhitga moslashuvi, emotsional-hissiy rivoji va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishdagi asosiy omil sifatida ko'rsatiladi. O'yinli o'rgatish metodikasi, uning afzalliklari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unligi va o'zbek maktabgacha ta'lim muassasalarida amaliyotga tadbqiq qilinishining ijobiy natijalari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, o'yin, ta'lim samarasi, metodika, bolalar rivoji, pedagogik texnologiyalar, kommunikativ ko'nikma, kreativlik.

Bugungi tez o'zgarayotgan, yangi texnologiyalar va innovatsiyalar rivoj topayotgan davrda maktabgacha ta'lim dasturlarini zamon talablari asosida tashkil etish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Bolaning shaxs sifatida shakllanishida ilk yoshdanoq olingan bilim, ko'nikma va tarbiyaning o'rni beqiyos ekani, bu jarayonda aynan o'yin usuli asosiy didaktik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etishini milliy va xorijiy tajribalar isbotlab bermoqda. O'yin, bola hayotining eng tabiiy va soddaligicha samarali namoyon bo'ladigan shakli bo'lib, nafaqat mashg'ulot vaqtida, balki bola ongida bilimlarning mustahkam o'rnashishida ham muhim rol o'ynaydi [1].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin orqali ta'lim jarayonini yo'lga qo'yish nafaqat bolalarning bilim olishini yengillashtiradi, balki ularni mustaqil fikrlashga, erkin muloqot va ijtimoiylashuvga ham tayyorlaydi. O'zbekistonda so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim sifatining zamonaviy talablarga javob berishini ta'minlash, innovatsion metodlarni amaliyotga keng joriy etish, xususan, o'yinli ta'limga alohida e'tibor qaratilmoqda [2].

Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik va fiziologik xususiyatlari ularning bilim olish, atrof-muhitni idrok etish, yangi harakat ko'nikmalarini egallash va ijodkorlikka moyilligi o'yin faoliyati orqali namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Bola uchun o'yin – hayot, voqelikni o'zida aks ettiruvchi va uni o'rganishning birlamchi bosqichi hisoblanadi. Shu sabab, o'yin asosli didaktik metodlar yordamida mashg'ulot o'tkazish orqali nafaqat bilim, balki axloqiy tarbiya, madaniy qadriyatlar, nutqiy va kommunikativ ko'nikmalar ham barqaror shakllanadi.

O'yin orqali ta'lim berishda quyidagi metodik yondashuvlar asosiy ahamiyat kasb etadi:

Avvalo, har bir mashg'ulot bolaning yosh va ruhiy xususiyatlariga, shuningdek, individual ehtiyojlariga moslashtiriladi. O'qituvchi yoki tarbiyachi bolalarni o'yin vositasida dars jarayoniga faol jalb etadi. Bu esa bola individual qobiliyatlarini to'liq namoyon qilishiga, o'zini qiziqtirgan yangi g'oyalarni erkin bildirishiga imkon yaratadi.

O'yinli o'qitish bolaning mustaqil fikrlash, masalani hal etish, muammo yuzasidan ijodiy yondashishni rivojlantiradi. Bolalar ko'p hollarda sinfdagi oddiy og'zaki mashg'ulotlarda passiv ishtirok etishadi, ammo o'yin dasturi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda esa harakatda, mulohazalarda, kuzatish va tahlilida faollashadi. Bu orqali ularning dunyoqarashi kengayadi, ijtimoiylashuv va muomala doirasi ortadi. Pedagoglarning innovatsion metodlardan foydalanishi, masalan, edutainment (ta'lim va ko'ngilochar integratsiyasi), dramatisatsiyalash, rolli o'yinlar, konstruktorlik va interaktiv

texnologiyalardan keng foydalanish bolaning ehtiyojlarini inobatga olib, o'qitish samaradorligini ilgari suradi. O'yin orqali ta'lim bolaning keng qamrovli dunyoqarashini shakllantirish, mustaqil harakat va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini chuqurlashtirishda muhim omil hisoblanadi [3].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin orqali ta'lim natijalari samaradorligini oshirishda ota-onalar va pedagoglarning uzviy hamkorligi ham muhimdir. Zamonaviy o'yin texnologiyalari, masalan, raqamli o'yinlar, virtual modellash ya'ni VR va AR vositalari orqali ham bolada zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish mumkin. Bunda, albatta, pedagog o'z oldiga bolalarning ijtimoiylashuvi, shaxsiy o'sishi, psixologik sog'ligi, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish kabi kompleks vazifalarni qo'yadi.

Targent keltirish o'rniga, o'zbek va xorijiy tajribalarga nazar solganda, Bolaligimiz o'yinlari, xalq og'zaki ijodi, xalqona to'plangan turli topshiriq va sarguzashtli o'yinlar, bolalar rivoji va maktabgacha ta'lim sifati uchun muhim asos bo'lib xizmat qilgan. Shu o'rinda, zamonaviy pedagogik yondashuvlarda qadimiy o'yinlar va zamonaviy edutainment, STEAM va Montessori tizimi metodlari birgalikda uyg'unlashtirilmoqda. Mazkur integratsiya orqali bolalar faqat bilim emas, balki do'stlik, yordam, birdamlik, tashabbuskorlik va axloqiy me'yorlarni ham o'yin jarayonida o'rganadi [4].

O'yinli ta'limda eng muhim xususiyatlardan biri bolaning shaxsiy ehtiyojlari, qiziqishi va rivojlanish darajasini inobatga olishdir. Har bir bola uchun individual yondashuv bolani savodxon, bilimli, tirishqoq va mustaqil shaxs sifatida shakllantiradi. Pedagogikada o'yinli o'rgatishda tafakkurni rivojlantiruvchi, sezgi va idrokni kuchaytiruvchi, harakat va til o'stiruvchi topshiriqlarning roli alohida e'tiborga molik. Zamonaviy metodik talablarga ko'ra, maktabgacha ta'lim muassasalarida bola yoshi va shaxsiy potentsialidan kelib chiqib, turli guruhlarda (kichik, o'rta, katta) mos o'yin mashg'ulotlari va interaktiv, rolli, ijodiy topishmoq va sarguzashtli o'yinlar qo'llaniladi. O'yin asosli ta'limda kommunikativ ko'nikmalar va nutqiy rivoj muhim ahamiyatga

ega. Har bir mashg'ulotda bola o'z fikri va his-tuyg'ularini aniq ifodalashga, yangi so'zlarni o'rganishga, ijtimoiy muhitda to'g'ri yo'l tutishga o'rganadi. O'yin orqali o'rgatish bolaning madaniyati, axloqiy fazilatlari va milliy qadriyatlarni singdirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli o'yinli ta'limda milliy qadriyatlar, urf-odatlar, xalqona o'yin komponentlarini ham aks ettirish zarur.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogning o'rni o'zgacha. U nafaqat bilim beruvchi, balki bolaning eng yaxshi do'sti, yordamchisi, ijodiy tafakkurini rivojlantiruvchi, tarbiyachisi bo'lib xizmat qiladi. Pedagogning samarali va kreativ yondashuvi, har bir bolaning individual psixologik xususiyatlarini bilishi, qiziqishlarini to'g'ri yo'naltirishi o'yinli ta'lim samaradorligini orttiradi. Shu bilan birga, pedagog har bir bolaning muvaffaqiyatini qadrlashi, uni ilhomlantirish va yangi cho'qqilarga yetaklashi bola uchun motivatsiyaning eng muhim omili bo'lib, o'yinli ta'lim samaradorligining oshishiga olib keladi. Otalarni ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalar yordamida jalb etish, otalarni – pedagog – bola uchligi doimo bog'lanishda bo'lishi, bola uchun barcha sharoitlarni yaratish ham o'yinli ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ayni vaqtda, maktabgacha tizimda o'yinli ta'limni tashkil etishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv texnologiyalar, elektron darsliklar, mobil va veb dasturlar ham teng foyda bermoqda. Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yinlar yordamida amalga oshirilayotgan mashg'ulotlar natijasida bolalarda kuzatuvchanlik, tafakkur, nutq, tezkorlik, topqirlik, ijodkorlik, mustaqil fikrlash, liderlik, hamkorlik va o'zini namoyon qilish kabi sifatlar rivojlanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yinli ta'lim – bu faqatgina o'yin emas, balki hayot quvonchi, tenchlik, do'stlik va kelajak uchun mustahkam poydevordir [5].

Xulosa

Ta'kidlash joizki, maktabgacha ta'lim tashkilotida o'yin orqali ta'lim berish metodikasi bolada mustaqil fikrlash, ijodkorlik, muomala va sotsial

ko'nikmalarini rivojlantirishda kuchli vosita hisoblanadi. O'yinli o'rgatish bolalarning darslarni qiziqarli va samarali o'zlashtirishini ta'minlaydi, bilimning mustahkam o'rnashuvi va kundalik hayotga tatbiq qilinishiga imkon beradi. Ushbu metodika nafaqat ta'lim samarasini, balki bola shaxsiy rivojini ham yangi bosqichga olib chiqadi. O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida o'yin asosli o'qitishni kengaytirish, zamonaviy o'yin texnologiyalarini joriy qilish va otalar bilan hamkorlikda ishlash ijobiy natijalar bermoqda va kelajak avlod uchun poydevor bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jabborova N. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent, 2019.
2. Rustamova G.G. Bolalarni o'qitishda o'yin va uning pedagogik ahamiyati. Samarqand, 2021.
3. Ahmedova M. O'yin asosli ta'lim metodikasi va uning samaradorligi. Toshkent, 2024.
4. Xabibullayeva D. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda o'yinli dasturlar. Nukus, 2022.
5. Ashirmanova L., Kadirova N. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. "Muloqot" jurnali, 2023.
6. Nazarova G. Maktabgacha ta'lim muassasalarida interaktiv mashg'ulotlar. Termiz, 2018.
7. Yusupova D. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish. Buxoro, 2024.
8. Abduqodirova S. O'yinli ta'limda milliy qadriyatlar va innovatsion yondashuvlar. Andijon, 2020.